

КИЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

КІЗИМА АНДРІЙ ЯРОСЛАВОВИЧ

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ І АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ
ВИТРАТ ПРИ ПЕРЕХОДІ ДО РИНКОВИХ ВІДНОСИН

(на прикладі сільськогосподарських підприємств Тернопільської
області)

Спеціальність 08.00.12 Бухгалтерський облік,
контроль і аналіз
господарської діяльності

Автореферат дисертації на здобуття
наукового ступеня кандидата економічних наук

Київ 1992

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку і аналізу в підприємствах АПК Тернопільського інституту народного господарства

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор
ЛИТВИН КІРІЯ ЯКОВИЧ

Офіційні опоненти - доктор економічних наук, професор
СУК ЛЕОНІД КІНДРАТОВИЧ

кандидат економічних наук, доцент
ГЕРАСИМОВИЧ АНАТОЛІЙ МИХАЙЛОВИЧ

Провідна установа Український науково-дослідний інститут
економіки аграрного виробництва
ім. О. Г. Шліхтера

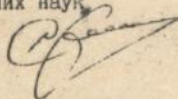
Захист відбудеться 17 грудня 1992 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради К.068.28.02 Київського державного економічного університету за адресою: 252057, Київ-57, проспект Перемоги 54/1, аудиторія 214.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Київського державного економічного університету.

Автореферат розісланий 16 листопада 1992 р.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради кандидат економічних наук

доцент

Офіменко Василь Іванович

АНБ ім. В. Стефаника
АН УРСР

ЛНБ України ім. В. Стефаника

00816872 (W)

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку економіки суверенної України характеризується корінною ломкою старих виробничих відносин, які показали свою неефективність і непридатність для функціонування в умовах переходу до ринкових відносин.

Основною тенденцією розвитку народного господарства стає повсюдний перехід на економічні методи ведення господарства і управління замість старих командно-адміністративних, що сприяє розширенню прав і підвищенню відповідальності окремих госпрозрахункових підрозділів і підприємства в цілому за результати свого господарювання.

Поставлене перед аграрним сектором України завдання по забезпеченню населення продуктами харчування може бути вирішене при умові максимального сприяння процесу приватизації та роздержавлення. У зв'язку з цим поряд з колективними господарствами, які продовжують своє існування в умовах перехідного періоду, появились орендні колективи, малі підприємства, фермерські (селянські) господарства, акціонерні товариства.

Процес вдосконалення виробничих відносин, який відбувається на сільськогосподарських підприємствах аграрного сектору України, викликає термінову потребу перебудови всієї системи ведення обліку, впровадження нових його форм і методів, оперативного контролю і аналізу.

Перехід від старих виробничих структур до нових ринкових вимагає від вчених економістів з пильної уваги до питань методики і організації обліку, контролю і аналізу діяльності колективів, які

працюють у нових умовах господарювання (орендних, селянських (фермерських), малих та спільних).

Останнім часом в економічній літературі опубліковано ряд робіт, присвячених питанням вдосконалення обліку, контролю і аналізу затрат на виробництво в умовах приватизації власності та її роздержавлення.

Вони написані вченими-аграрниками ринкового напрямку: І. А. Бе-
лебею, П. І. Гайдучким, В. Г. Гетьманом, І. А. Лямикіним, В. Г. Ліни-
ком, Ю. Я. Литвичем, В. К. Радостовцем, М. З. Пізенгольцем, Л. Г. Продан,
О. Г. Розманозю, П. Т. Саблуком, В. В. Сопоко, Л. К. Суком та іншими.

Вивчення праць названих вчених показало, що і серед них не-
має повного збігу поглядів відносно методики і організації веден-
ня обліку, контролю і аналізу в умовах повсюдної приватизації
сільськогосподарських підприємств, державної та колективної
власності. Все це неодмінно висуває на перший план завдання гли-
бокого теоретичного осмислення і практичного вирішення ряду
облікових проблем, які викликані появою нових форм господарювання.

Актуальність і маловивченість відмічених проблем і обумовили
вибір теми дисертаційного дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є
глибоке і всестороннє дослідження суті і природи оренди та фер-
мерських (селянських) господарств як найпрогресивніших форм
господарювання в умовах переходу до ринкових відносин; визчення
ролі і значення в цих умовах бухгалтерського обліку, контролю і
аналізу; розробка основних напрямів удосконалення їх методики і
організації ведення в орендних колективах, фермерських (селянсь-
ких) та інших господарствах, які функціонують в умовах переходу
до ринкових відносин.

Виконання поставленої мети зумовило постановку і вирішення таких наукових і практичних завдань:

- дослідити економічний зміст оренди, як однієї з форм роздержавлення власності і перехідної форми до фермерського (селянського) господарства, із зазначенням як її позитивних, так і негативних сторін;

- визначити роль і місце фермерського (селянського) господарства серед інших форм господарювання в умовах переходу сільського господарства України до ринкових відносин;

- обґрунтувати необхідність процесу інтеграції обліку, контролю і аналізу господарської діяльності при переході до ринку;

- критично оцінити діючу на сьогоднішній день методику та організацію обліку, контролю і аналізу виробничих витрат на сільськогосподарських підприємствах, внести пропозиції по їх удосконаленню шляхом підвищення оперативності одержання обліково-економічних даних;

- науково обґрунтувати та запропонувати варіант організації первинних документів і облікових реєстрів у фермерських (селянських) господарствах;

- розробити і запропонувати для використання систему оперативного економічного аналізу господарської діяльності орендного колективу на підставі даних аналітичних таблиць;

- обґрунтувати спроможність поєднання облікових, контрольних і аналітичних функцій в одній особі фермера-господаря своєї власності - та їх виконання як в умовах ручної праці, так і автоматизованої обробки даних на персональних комп'ютерах типу IBM PC/AT та сумісних з ними.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження виступає

процес формування виробничих витрат у сільськогосподарських підприємствах різних форм власності Тернопільської області; предметом дослідження є методика та організація обліку, контролю і аналізу в трудових колективах, які працюють в умовах переходу до ринкових відносин.

Методологія та методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою проведеного дисертаційного дослідження стали окремі положення економічної теорії, праці вчених-аграрників ринкового напрямку, матеріали і рішення директивних органів країни, постанови і законодавчі акти Верховної Ради України, укази Президента.

Основним принципом дослідження проблем методики та організації обліку, контролю і аналізу при переході до ринкових відносин є діалектико-матеріалістичний, системний підхід до збору, аналізу і узагальнення економічної інформації з напрямів дослідження. У роботі використовувались методи спостереження, вибірки, групування, узагальнення, порівняння даних та інші.

Наукова новизна роботи. Внаслідок проведеного дослідження були отримані теоретичні і практичні результати, які мають певну наукову новизну і можуть бути використані при організації обліку, контролю і аналізу у колективах, які перейшли на оренду, фермерство та інші форми господарювання і функціонують в умовах переходу до ринкових відносин, а саме:

- проведено наукове дослідження процесу становлення і розвитку орендних відносин, наслідком якого стало твердження, що оренда є формою роздержавлення власності і одночасно перехідною до фермерського (селянського) господарства;

- зґрунтовано необхідність процесу інтеграції обліку, конт-

ролю і аналізу в орендних колективах та фермерських (селянських) господарствах у зв'язку з поєднанням в одній особі власника і бухгалтера;

- критично оцінено нині діючу номенклатуру і зміст статей витрат на виробництво орендного колективу і внесено пропозиції в їх удосконалення шляхом деталізації;

- розроблено і запропоновано окремі форми первинних документів в обліку відхилень фактичних витрат від запланованих (нормативних), які придатні для використання в умовах організації та ведення нормативного методу обліку витрат на виробництво;

- внесено зміни у порядок ведення первинного обліку в орендних колективах, які дають змогу значно посилити оперативний контроль за використанням коштів і формуванням собівартості продукції;

- запропоновано відмінити Книгу обліку доходів і витрат (ф. №82-АПК), замінивши її спеціально розробленою "Біомістю обліку доходів і витрат";

- з метою усунення дублювання даних Книги обліку доходів і витрат (ф. №82-АПК) показників Особого рахунку орендаря, запропоновано вести Особовий рахунок у бухгалтерії під копійчастий папір, що дає можливість використати другий примірник для потреб орендаря;

- розроблено методику проведення оперативного аналізу в орендних колективах, яка дає змогу проводити аналіз найважливіших показників господарської діяльності безпосередньо за ходом виробництва, використовуючи при цьому не звітні дані, як прийнято, дані з основних облікових реєстрів орендаря;

- запропоновано варіант організації автоматизованої обробки облікових даних орендаря з допомогою персональних комп'ютерів

типу IBM PC/AT та сумісних з ними, що значно підвищує оперативність одержання економічної інформації користувачем.

Практична цінність дисертаційної роботи полягає у виробничій спрямованості теоретичних і практичних розробок. Втілення в практику основних положень проведеного дослідження дасть змогу суттєво спростити і підвищити ефективність бухгалтерського обліку, контролю і аналізу, переорієнтувавши їх на оперативність одержання економічної інформації для використання її в управлінні сільськогосподарським підприємством.

Апробація і реалізація наслідків дослідження. Основні положення роботи опубліковані у дев'яти наукових публікаціях загальним обсягом 1,2 др. арк. Розроблено Відомість обліку доходів і витрат, видовмінений Особовий рахунок орендаря, внесено пропозицію про недоцільність використання Книги обліку доходів і витрат (ф. №82-АПК), запропоновано первинні документи з документального оформлення відхитень фактичних витрат від нормативних (планових), обґрунтовано рекомендації для застосування спрощеного варіанту організації оперативного аналізу виробничих витрат в умовах орендного підряду, які прийняті для впровадження в господарствах Тернопільської області.

Обсяг та структура роботи. Дисертація викладена на 209 сторінках машинописного тексту, містить 26 таблиць, 3 схеми і 9 додатків. Список використаної літератури нараховує 131 найменування.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, основні завдання, об'єкт, предмет, теоретичну і методологічну основу дослідження, показано наукову новизну і практичне значення роботи.

У першому розділі "Економічні і організаційні основи аграрних відносин і нові завдання виробничого обліку" детально проаналізовано процес становлення і розвитку ринкових відносин в аграрному секторі України; визначені основні функції, завдання, організаційні принципи побудови обліку стосовно нових форм господарювання.

У другому розділі "Рациональна організація і методика обліку витрат на виробництво у сучасних умовах" розглянуто діючу номенклатуру статей витрат на виробництво і їх зміст, внесено пропозиції по деталізації окремих з них; критично оцінено існуючу методику і організацію обліку в сільськогосподарських підприємствах і запропоновано власну методику первинного і синтетичного обліку; запропоновано варіант організації обліку в фермерських (селянських) господарствах; на базі персональних ЕОМ обгрунтовано один з можливих варіантів організації обліку витрат в орендних колективах із застосуванням елементів нормативного методу.

У третьому розділі "Методика і організація оперативного економічного контролю і аналізу виробничої діяльності" розглянуто діючий порядок організації оперативного економічного контролю в умовах чекової форми взаєморозрахунків; внесено пропозиції по ліквідації дубляжу при оформленні господарських операцій одночасно і первинним документом, і чеком; розглянуто методичні основи здійснення оперативного аналізу в сільськогосподарських підприємствах в умовах переходу до ринкових відносин; розроблено варіант організації оперативного економічного аналізу витрат на виробництво для колективів, які функціонують в умовах орендного підряду.

У заключенні дисертації стисло сформульовані висновки і про-

позиції в удосконалення обліку, оперативного контролю і аналізу виробничих витрат в умовах роботи трудових колективів на орендному підприємстві, а також організації облікового процесу в фермерських (селянських) господарствах.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ РОБОТИ

Зміст дисертаційної роботи відображає вирішення таких проблем.

1. Аграрні відносини в умовах переходу до ринку. Сучасний етап розвитку аграрних відносин на Україні характеризується широким розвитком і розповсюдженням різних форм господарювання (оренди, акціонерних товариств, кооперативів, фермерських і селянських господарств і т. д.). Якщо в приводу розвитку оренди, кооперативів в економічній літературі існує багато фундаментальних наукових праць, то питання організації і функціонування фермерських і селянських господарств в економічних виданнях висвітлюються мало.

На даному етапі, у становленні нових виробничих відносин, оренди відіграють важливу роль. Головним моментом у розумінні суті оренди в умовах переходу до ринку є те, що вона виступає і формою роздержавлення власності, і одночасно перехідною формою господарювання на шляху становлення фермерських (селянських) господарств, дає змогу нагромадити необхідні грошові кошти для виникнення сільськогосподарського підприємства і придбання права власності. При визначенні економічної суті оренди слід стояти на тій позиції, що орендні відносини, і зокрема така їх організаційна форма як орендний підряд, найбільш повно реалізуються в другій формі господарського розрахунку і тому немає ніяких

підстав рахувати їх як самостійну форму господарювання.

Головне дискусійне питання в економічній літературі - про те, чи прийнятне фермерське (селянське) господарство взагалі для нашого села, і яке місце воно повинно займати серед інших форм господарювання - вирішене однозначно на користь фермерства. При вирішенні цієї проблеми необхідно виходити з того, що розповсюдження фермерських (селянських) господарств є для нашого аграрного сектору неминучим явищем, оскільки ця форма індивідуалізації селянської власності найбільшою мірою відповідає біологічній природі сільського господарства, забезпечує господарське відношення сільського трудівника до всього складного процесу виробництва. Ця форма повинна мати однакові умови для свого розвитку нарівні з державними сільськогосподарськими підприємствами і іншими формами ведення господарства.

2. Виробничий облік в умовах функціонування нових форм господарювання. При нових методах господарювання процеси організації обліку, контролю і аналізу зближуються, і більшість позицій співпадає. Відбувається неминучий процес їх інтеграції. До кваліфікації, професіоналізму облікових працівників ставляться підвищені вимоги. Це відбувається тому, що всі роботи з обліку, контролю і аналізу дуже часто виконує один і той же працівник.

Економічні методи управління потребують і нового підходу до побудови обліку. Основов системи організації обліку при переході до ринкових відносин повинна стати підготовка інформації, яка необхідна для ефективного управління виробництвом, орієнтації керівництва підрозділів і господарства в цілому. Економічна інформація не повинна бути однаковою за своїм обсягом і змістом для різних рівнів управління: ланки, бригади, господарства в

цілому, вищестоячої організації.

Підвищуються вимоги до оперативності обліку, - за рахунок точності, достовірності, повноти охоплення і ступеня аналітичності, - тому що в нових умовах практична цінність облікової інформації для потреб господарників буде залежати в основному від швидкості і своєчасності їх подання: Облік має представляти інформаційно-орієнтовні дані, які необхідні для ефективного управління процесом виробничої діяльності. Працівник обліку повинен значно більшою мірою займатись розробкою планового передбачення, ніж фіксацією подій минулого. Саме інформаційні і контрольні аспекти обліку сприяють підвищенню його ролі у нових умовах господарювання.

3. Рациональна побудова номенклатури статей витрат в орендних колективах. Суттєвим недоліком існуючої номенклатури статей витрат можна вважати значне укрупнення витрат, які є складовими частинами статей. Особливо наочно це видно при функціонуванні обліку в умовах орендних відносин, коли він має бути максимально простим і зрозумілим як керівнику підрозділу, так і безпосередньому виконавцеві.

Такі статті витрат як "Витрати на утримання основних засобів", "Роботи і послуги" є надзвичайно громіздкими і економічно необгрунтованими. Тому що вони включають у себе витрати, які мають неоднаковий економічний зміст і відображають різні виробничі процеси. Більш рационально і економічно обгрунтовано обліковувати відокремлено витрати на утримання основних засобів і на їх ремонт. Відповідно при обліку слід виділити як самостійні такі дві статті: "Витрати на експлуатацію і обслуговування основних засобів" і "Ремонт основних засобів". Внаслідок того, що вит-

рати на зношування і відновлення малоцінних і швидкозношуваних предметів не мають прямого відношення до витрат на утримання основних засобів і займають невелику питому вагу у собівартості продукції, більш доцільно їх обліковувати у статті "Інші витрати".

Сучасний етап розвитку сільського господарства характеризується широкими інтеграційними процесами. Діяльність сільськогосподарських підприємств значною мірою залежить від взаємовідносин з обслуговуючими підприємствами і організаціями. На сьогоднішній день витрати на оплату послуг виробничого характеру, які надаються підприємству організаціями зі сторони (крім робіт і послуг, витрати на які включаються в інші статті), відображаються разом з витратами на роботи і послуги допоміжних виробництв свого підприємства у статті "Роботи і послуги". Проте більш доцільно рахувати витрати на оплату послуг сторонніх підприємств і організацій по сільськогосподарських роботах, які вони виконують, по транспортному і технічному обслуговуванню, окремою економічно обгрунтованою, самостійною частиною витрат. Логічно їх виділити у самостійну статтю "Роботи і послуги, надані зі сторони".

4. Методика і організація обліку витрат на виробництво при переході до ринкових відносин. Згідно з вимогами функціонування трудових колективів в умовах становлення ринкових відносин розроблена і апробована на сільськогосподарських підприємствах Тернопільської області "Відомість обліку доходів і витрат", яка побудована у формі багатографного облікового реєстру. В ній акумулюються всі дані про щоденні доходи і витрати по їх видах (статтях) як у натуральному, так і у вартісному вираженні. Обов'язково вказуються дати здійснення господарської операції і номери чеків.

Ця відомість запропонована на зміну Книзі обліку доходів і витрат орендаря (ф. №82-АПК). Ведення цієї книги недоцільне з мотивів дублювання даних Особового рахунку орендаря (ф. №83-АПК) і неспівставності показників. Адже там відсутні дані про доходи і витрати по їх видах (статтях).

Одним із шляхів вирішення проблеми забезпечення орендаря інформацією про хід і результати своєї господарської діяльності може бути заповнення Особового рахунку в бухгалтерії під копіювальний папір (як звіт касира), що дає можливість використовувати другий екземпляр для потреб орендаря і виключає ведення Книги обліку доходів і витрат.

Знесені зміни в порядок відображення орендних і страхових платежів у розділах Особового рахунку. Зокрема, запропоновано їх відображати не в розділі "Валовий дохід", як прийнято, а у розділі "Витрати". Такий порядок відображення орендних платежів пояснюється тим, що вони встановлюються у фіксованій сумі і є звичайними витратами для орендаря; страхові платежі також розраховуються на рік по стабільних нормативах і виплачуються кожного місяця рівними сумами.

Розроблені і апробовані на практиці форми первинних документів по документальному оформленню відхилень фактичних витрат від нормативних (планових) по ходу їх здійснення з вказівкою причин, місць виникнення і винуватців (акт на реєстрацію відхилень фактичних витрат від планових (нормативних) і нагромаджувальна відомість обліку відхилень фактичних витрат від планових (нормативних)). Розробляючи ці первинні документи, автор ставив за мету використати основну ідею нормативного методу обліку витрат на виробництво - оперативне (за ходом виробництва) виявлення відхилень

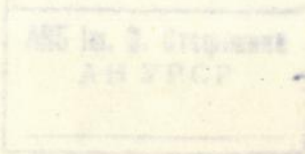
фактичних витрат від нормативних, з обов'язковим виясненням причин, винуватців і прийняттям відповідних рішень по кожному факту відхилення.

У зв'язку з подальшим розвитком орендних відносин запропоновано відмовитись від ведення рахунку 25 "Загальновиробничі витрати". Для цього всі затрати, які обліковуються на вказаному рахунку, доцільно включити у прямі затрати орендаря, відповідно збільшивши розрахункову ціну на продукцію, яка виробляється ними.

Б. Чекова форма взаєморозрахунків як основа оперативного контролю витрат. На сучасному етапі розвитку виробничих відносин в сільському господарстві чекову форму контролю правильніше називати чековою формою взаєморозрахунків. Адже при ринкових відносинах вона виконує не тільки функцію контролю, але з її допомогою одночасно можливе і здійснення ряду функцій обліку, контролю і аналізу, внутрігосподарських фінансів.

Основний документ чекової форми взаєморозрахунків — чек, який в умовах орендних відносин виступає одночасно засобом оперативного контролю і документом на отримання для виробничих потреб товарно-матеріальних цінностей і розрахунку за них, а також за послуги і виконані роботи іншими виробничими колективами і т. д. Але одночасно всі господарські операції оформляються первинними документами. Чекова форма взаєморозрахунків не відміняє і не замінює ні їх, ні облікових реєстрів, які оформляються у встановленому порядку. Вона ведеться паралельно з первинним обліком і тісно з ним пов'язана.

Правомірно рахувати, що первинний документ в умовах чекової форми взаєморозрахунків втратив своє значення, оскільки без чеку він не може підтвердити факт здійснення відповідної господарської

операції і не дає права на її здійснення.

У таких умовах доцільно залишити юридичне право, яке дає дозвіл на відпуск і списання матеріальних ресурсів на виробництво за чеком і відмовитися від складання первинних документів, таких як лімітно-заборна карта, вимога-накладна. Цим самим відпадає необхідність підтвердження одного і того ж факту здійснення господарської операції два рази: складанням первинного документу і виписуванням чеку. Якщо ж має місце відпуск ресурсів на виробництво поверх встановленої норми, то його необхідно оформляти виписуванням чеку червоного або рожевого кольору, що буде свідчити про допущену перевитрату певного виду ресурсів. Всі вони повинні бути зафіксовані в вказівкою конкретних причин, винуватців. Для цього розроблена спеціальна форма журналу, який ведеться керівником орендного колективу і в якому фіксується дата перевитрати ресурсів, номер чеку, за яким вона була здійснена, причина, винуватець і рішення, які приймаються за кожним конкретним випадком перевитрати.

В умовах орендних відносин особливого значення у взаємовідносинах між орендарем і орендодавцем набуває система штрафних санкцій. Ікрає її застосування і забезпечує дієвість економічного контролю. Розроблена форма акту претензії дозволяє документально фіксувати всі розбіжності між сторонами, які вирішуються у вищестоячій організації або у судовому порядку.

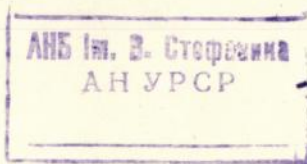
6. Методика оперативного аналізу в колективах, які перейшли на орендний підряд. На сьогоднішній день аналіз госпрозрахункової діяльності колективів не відзначається системним веденням, проводиться епізодично, залежно від ініціативи окремих служб і виконавців. В госпрозрахункових підрозділах існує практика, коли, не

маючи дані про стан об'єкту на момент прийняття управлінських рішень, використовують з цієї метою наслідки аналізу за попередній звітний період, особистий досвід, інтуїцію, що не завжди є вірним і доцільним.

Доведено, що при розвитку і становленні орендних відносин, фермерських (селянських) господарств великого значення набуває проведення заходів по попередній, вичерпній оцінці умов, які можуть вплинути на виробничу діяльність орендаря (фермера). Розроблено перелік основних показників, які вичерпно характеризують всі ці умови (кліматичні, виробничі, цінові, законодавчі).

Методика аналізу для орендних колективів включає у себе порівняльну оцінку основних показників їх діяльності (госпрозрахункового доходу, обсягу виробленої продукції, собівартості одиниці продукції, виконання договірних зобов'язань, структури затрат) і оперативне в'яснення причин відхилень від нормального ходу виробництва, місця їх виникнення і вилучення. З метою оперативного проведення аналізу використовувались методи ланцюгових підстановок, групування, балансовий, порівняння економічних показників. Аналітичні пропозиції витікають з облікових, а не звітних даних, як це прийнято традиційно.

У теперішній інфляційний період виробничу діяльність орендаря майже завжди супроводжується збільшенням вартості його матеріальних витрат. Проведений аналіз показав, що цей фактор у більшості випадків не зменшує госпрозрахунковий дохід орендаря за рахунок переважаючого впливу інших факторів, зокрема: зменшення собівартості продукції і підвищення продуктивності тварин. З метою ліквідації такого негативного фактору, як ріст вартості матеріальних витрат, орендарям у тваринництві пропонується виділяти

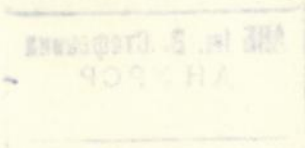
землі під кормові сіновісни, на яких вони будуть виробляти дешеві корми для своїх виробничих потреб, що стане резервом збільшення суми госпрозрахункового доходу.

Проведення аналізу не регламентується ніякими офіційними положеннями і нормативними матеріалами, тому орендар здійснює його на свій розсуд і в міру необхідності.

7. Організація обліку у фермерських (селянських) господарствах. Облік у фермерських (селянських) господарствах повинен відрізнятися простотою і доступністю. При цій формі господарювання він повинен забезпечити виконання трьох головних завдань: достовірне відображення усіх видів витрат, які здійснює фермер; забезпечення його інформацією для оперативного управління виробничим процесом; визначення величини доходу від своєї господарської діяльності, який підлягає оподаткуванню і порівнянню з витратами.

На стадії становлення фермерських (селянських) господарств запропоновано вести облік за простою системою. Вона передбачає наявність декількох облікових реєстрів, з допомогою яких фермер має інформацію про наявність і рух свого майна, отриманих доходах і проведених витратах. В цьому випадку він отримує можливість оперативно співставляти доходи з витратами. Отже, немає потреби документувати більшість виробничих операцій. Основна маса документів використовується лише для оформлення операцій, які пов'язані з зовнішньою діяльністю.

Для ведення обліку виробничої діяльності фермера пропонується застосовувати такі книги: "Книга обліку майна", "Книга обліку розрахунків", "Книга обліку доходів і витрат". Ці облікові реєстри є багатографними і ведуться у натуральному та партійному

вираженні. Вони дають можливість фермеру отримувати економічну інформацію про всі сторони своєї діяльності, визначати фінансовий результат і робити висновки про ефективність свого господарювання. Книги мають невеликий обсяг, мінімальну кількість використуваних показників, є простими для заповнення і ведення, не потребують спеціальних знань від фермера, які, як правило не мають економічної освіти. Якщо на стадії становлення фермерських господарств таке явище ще допустиме (новизна, труднощі освоєння), то з розвитком фермерства наявність економічної освіти повинна стати обов'язковою.

8. Використання засобів обчислювальної техніки в обліковій діяльності орендаря. Облік витрат на виробництво традиційно є однією з найбільш трудомістких ділянок бухгалтерського обліку із стійкою тенденцією до збільшення потоку облікової інформації. Це пов'язано з процесом розширення інтеграційних зв'язків між підприємствами, трудовими колективами. Одним з шляхів вдосконалення і здешевлення обліку витрат на виробництво у роботі запропоновано використання засобів обчислювальної техніки.

З появою персональних комп'ютерів організація обробки економічної інформації повинна здійснюватись шляхом застосування найбільш прогресивної на теперішній час організаційної форми її використання - автоматизованого робочого місця бухгалтера. Вона має ряд безперечних переваг перед іншою організаційною формою обробки економічної інформації - комплексною централізованою обробкою на обчислювальному центрі. Дослідження показали, що перший напрямок автоматизації облікового процесу має ряд переваг, які полягають: у зменшенні витрат часу, оскільки відпадає потреба передачі економічної інформації в обчислювальний центр; у застере-

женні від роз'єднання єдиного облікового процесу між безпосередніми виконавцями робіт, що має місце у другому випадку; у швидкому доступі до інформаційних даних, які зберігаються у пам'яті машини безпосередньо на підприємстві.

Для використання запропоновано автоматизоване робоче місце бухгалтера в обліку виробничих витрат в умовах функціонування орендних відносин. На основі використання основних документів аналітичного і синтетичного обліку орендаря розроблено розрахункові робочі файли даних, реквізитний склад вхідної і вихідної інформації, дано опис технологічного процесу вирішення основних облікових завдань, форми вихідних машинограм відомостей. Із засобів обчислювальної техніки для використання пропонуються персональні комп'ютери типу IBM PC/AT та сумісні з ними.

3. ПУБЛІКАЦІЇ

Основні положення дисертації викладені в таких наукових працях:

1. Ефективність виробництва зерна// Інформ. листок N124-91. - Львів: ЦНПІ, 1991. - 0,25 др. арк. (у співпраці).
2. Ефективність виробництва картоплі// Інформ. листок N136-91. - Львів: ЦНПІ, 1991. - 0,25 др. арк. (у співпраці).
3. Облік у нових умовах господарювання// Соціально-економічні проблеми перебудови. Тези доповідей респ. наук. - практ. конф. - Кривий Ріг, 1991. - 0,1 др. арк.
4. Різноманітність форм господарювання в умовах функціонування ринкових відносин// Проблеми роздержавлення власності та їх реалізація в умовах ринкових відносин. Тези доп. і повід. міжобл.

наук.-практ. конф. - Тернопіль, 1991. - 0,1 др. арк.

5. Розвиток нових форм організації і оплати праці - один з шляхів ефективного функціонування ринкової економіки// Проблеми роздержавлення власності та їх реалізація в умовах ринкових відносин. Тези доп. і повід. міжобл. наук.-практ. конф. - Тернопіль, 1991. - 0,1 др. арк. (у співпраці).

6. Рациональна організація обліку при оренді - важливий фактор підвищення ефективності виробництва// Основні напрями розвитку народного господарства в період переходу до ринкової економіки. Тези доп. і повід. обл. наук.-практ. сем. - Тернопіль, 1991. - 0,1 др. арк.

7. Облік і контроль в умовах переходу до ринку// Методологія бухгалтерського обліку на підприємствах різних форм власності. Тези доп. і вист. обл. наук.-практ. конф. - Тернопіль, 1992. - 0,1 др. арк.

8. Проблеми приватизації землі// Проблеми економіки України. Збірник наукових праць (випуск 1). - Тернопіль, МП "Меркурій", 1992. - 0,1 др. арк. (у співпраці).

9. Оперативний аналіз в умовах ринкових відносин// Сучасний стан та проблеми розвитку економічної науки на Україні. Збірник наукових праць (випуск 1). - Тернопіль, вид. "Інфотер", 1992. - 0,1 др. арк.

Підписано до друку 5.XI.1992р. Формат паперу 60 x 64 I/16.
Друк офсетний ротопринтний. Папір пишущий білий. Об'єм I друкарський лист. Замовлення ІІЗС. Тираж 100.

Тернопіль, вул. Над Ставом, 10. Обласне управління статистики. Відділ оперативної поліграфії.

469107

AB 26.238

AB 26.238